

Motion till riksdagen

1989/90:A815

av Kersti Johansson m.fl. (c)

Jämställdhet

Inledning

Ett bra och fungerande samhälle förutsätter att skilda individers erfarenheter och värderingar kan komma till uttryck i samhällsarbetet. Det är väsentligt att det politiska arbetet och den offentliga verksamheten inte bedrivs på ett sådant sätt att endast ett fåtal har möjligheter att delta i denna. En oundgänglig del i en positiv samhällsutveckling är att både kvinnors och mäns värderingar och erfarenheter måste få komma till uttryck i arbetet på skilda samhällsområden. Det ger ett breddat och bättre underlag för ställningstaganden och beslutsfattande. Det kan ge det politiska och fackliga arbetet nya infallsvinklar och dimensioner. Det kan ge en mänskligare arbetsmarknad och en större social och miljömässig medvetenhet hos näringslivet. Det kan förnya och utveckla arbetet inom organisations- och samhällsliv, där kvinnor och män gemensamt och i solidaritet med varandra kan forma ett mänskligare samhälle.

Strävandena att skapa likvärdiga ekonomiska och sociala villkor för alla ställer samtidigt krav på att var och en är beredd och ser som sin skyldighet att ta sin del av föräldraansvar, personlig service och ett fungerande familjeliv.

Parallellt med politiska, ekonomiska och sociala reformer måste ett långsiktigt arbete bedrivas genom opinionsbildning, information och ökad kunskapsspridning. Detta i syfte att öka insikten och skapa en positiv attityd till att alla, kvinnor och män, skall respekteras som individer, ha likvärdiga förutsättningar och villkor och skyldighet att ta ansvar för sig själva och sina efterkommande.

Centerpartiet arbetar utifrån denna syn på att trygga kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter till:

- arbete, utbildning och social trygghet
- ansvar och omsorg för barnen
- ansvar för samhällets utveckling och inflytande i den samhälleliga beslutsprocessen.

Målsättningen måste vara att skapa ett samhälle, där relationer människor emellan präglas av respekt för varje människas värdighet, integritet och

egenart. Det politiska arbetet måste inriktas mot att ge varje människa likvärdiga förutsättningar och möjligheter att ta till vara sina personliga resurser. Detta innebär att samhället måste utformas så att varje individ har reella möjligheter att efter intresse, läggning och förmåga fritt välja sitt levnadsmonster i solidaritet och samverkan med andra människor. Grundläggande är även att attityder, präglade i kulturer med en annorlunda människosyn och en annan syn på individers rättigheter och värde – vare sig i samhällets rättsskipning eller på andra områden – tillåter att respekten för den enskilda individens värdighet och integritet ifrågasätts.

Ett framgångsrikt arbete för en ökad jämställdhet mellan män och kvinnor förutsätter att de förslag och åtgärder som beslutas upplevs som motiverade. Det är oftast inte möjligt att med lagar, regler och föreskrifter av olika slag radikalt förändra människors attityder. Om en åtgärd beslutas utan att beakta hur åtgärden mottas kan den motverka sitt syfte. En viktig del i jämställdhetsarbetet måste därför vara attitydpåverkan så att förslag om kvotering, förbud, särregler m m skall kunna undvikas eller minimeras.

Tidigare centermotioner

Centerpartiet har utvecklat sin syn på jämställdhetsfrågorna i flera motioner under de senaste riksmötena. Vi har därvid bl.a. pekat på nödvändigheten av en mer rättvis arbetsmarknad, en fungerande barnomsorg utformad så att valfrihet finns mellan olika omsorgsformer, förändrad inriktning i utbildningsutbudet, skärpning av jämställdhetslagen, och mer resurser till Jämo m m.

Vi har senast i motion (1988/89: A809) till föregående riksmöte tagit upp jämställdhetsfrågorna. I denna motion föreslog vi konkreta åtgärder för att förbättra kvinnors ställning på arbetsmarknaden bl.a. och den betydelse kvinnors arbete har för samhällsekonomin. Vi betonade vidare vikten av regional balans och samhällsplaneringens betydelse för jämställdheten och ökad kvinnosysselsättning. Vi pekade även på nödvändigheten av en förändrad inriktning av utbildningen och föreslog åtgärder för ett mindre könsbundet utbildnings- och yrkesval, behovet av stöd för att stimulera kvinnligt nyföretagande, inflytandefrågor och betydelsen av jämställdhet inom familjen m m.

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen konstaterar föredraganden att arbetet för att förverkliga den femåriga handlingsplan som antogs av riksdagen under våren 1988 fortsätter. Några mera konkreta insatser för att fullfölja dessa ambitioner finns dock inte i budgetpropositionen. Den är främst en redovisning av pågående utredningsarbete och skilda program.

Den enda direkta åtgärd som föreslås är – vid sidan av sedvanligt förslag till anvisning av medel till jämställdhetsombudsmannen – drygt 3,2 milj kr för projektverksamhet att öka kvinnorepresentationen i statliga organ.

Allmänt

Jämställdhetsarbetet måste utgå ifrån att alla människor visar en ömsesidig respekt för varandras integritet, egenart och lika värde. Detta innebär att grundläggande för en positiv jämställdhetsutveckling är familjesituationen och möjligheterna för man och kvinna att ta ett lika ansvar och ha lika möjligheter för försörjning, till omsorg om barn, till personlig service m m.

Familjens betydelse för jämställdhetsarbetet är ofta förbisedd. Bra och fungerande familjerelationer där man och kvinna visar ömsesidig respekt och är beredda att ta ett gemensamt ansvar för barn och familjeekonomi samt lever i stabila förhållanden ger de bästa förutsättningarna för en harmonisk uppväxt. Därmed förmedlas attityder där varje människa respekteras som en egen och unik individ med rätt till respekt för sin integritet och sin person. Stabila sociala situationer medför att konflikter i familjen med övergrepp och våld blir få. De psykiska påfrestningarna på såväl män som kvinnor blir mindre. Den ekonomiska situationen oftast bättre.

Detta ger sammantaget förutsättningar för tolerans, vidsynhet och respekt människor emellan och som i sin tur är nödvändiga förutsättningar för verklig jämställdhet mellan kvinnor och män.

Jämställdhet i familjen

Vi har också understrukit att en central del i arbetet för ökad jämställdhet är en fungerande barnomsorg.

Vårdnadsbidrag ger jämställdhet

Regeringspolitikens ensidiga inriktning av familjepolitiken strider mot många familjers egna val och prioriteringar och innebär att många gör sina dispositioner utan hänsyn till de allmänna villkor som följer därav. Förekomsten av en "svart" barnomsorgsmarknad är ett uttryck för detta. Omfattande deltidsarbete bland främst kvinnor är ett annat exempel.

Båda dessa exempel leder till att kvinnor får sämre sociala villkor och sämre utvecklingsmöjligheter i sina arbeten. Därför har det en avgörande betydelse från jämställdhetssynpunkt att samhällets regler formas så att det är möjligt för den enskilde att med full valfrihet i barnomsorgen bibehålla sina möjligheter i arbetslivet och inte förlora social trygghet.

Förslaget om en beskattad vårdnadsersättning kombinerad med förbättrade pensionsvillkor i samband med hemarbete med egna barn har just denna innebörd. Mindre valfrihet i barnomsorgen innebär sämre trygghet för föräldrarna. Riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

ATP-år för vård av barn

Förälder som vårdat minderårigt barn under tre år och därför inte intjänat några pensionspoäng under året kan få tillgodoräkna sig detta som poängår. För att få tillgodoräkna sig ATP-år måste en särskild ansökan göras. Antalet ansökningar är få och tyder på att kunskapen om denna möjlighet är liten.

Främst kvinnor drabbas av den bristande informationen och förlorar därmed berättigad ATP-pension.

Mot. 1989/90
A815

Mot denna bakgrund anser vi från centerns sida att någon form av automatik bör införas i syfte att alla får tillgodoräkna sig de ATP-år man är berättigad till. Vi anser att riksdagen bör hemställa om att regeringen ger riksförsäkringsverket i uppdrag att utarbeta rutiner så att var och som är berättigad till ATP-år för vård av eget barn påförs dessa automatiskt.

Våld mot kvinnor

Rapporter om våld mot kvinnor har blivit allt fler. Många misshandlas svårt. Dödsfall är inte ovanligt. Det är viktigt att kvinnor som på olika sätt misshandlas, trakasseras, förföljs av män måste få stöd och hjälp. Viktiga delar i detta är det personliga skyddet och ett utvidgat sekretesskydd så att mannen inte via dataregister kan spåra kvinnan eller barnen vid flyttning. Kvinnan bör få ekonomiskt stöd vid flyttning på grund av förföljelse.

Det bör vidare vara möjligt att få byta identitet utan alltför stort byråkratiskt krångel. Erfarenhetsmässigt har det visat sig att den enda möjligheten att slippa förföljelse i vissa utsatta fall är att byta identitet och "försvinna".

Det torde inte heller räcka med besöksförbud i sådana fall. För att lagen om besöksförbud skall få någon reell betydelse är en skärpning av straffskalan upp till tolv månader nödvändig. Detta innebär att det blir möjligt att häkta den som ofredar i avvaktan på dom, vilket inte är möjligt med nuvarande straffskala. Den som utsätts för förföljelse skall också meddelas när den som dömts för brott avtjänat sitt straff eller får permission. Detta i syfte att kunna vidta lämpliga skyddsåtgärder. Detta bör ges regeringen till känna.

Kriscentra

För många män har jämställdhetsdebatten och kraven på ökad jämställdhet inneburit och upplevts som ett hot mot den egna identiteten – en identitetskris som ofta är en förklaring till övergreppen mot kvinnor. Våld och misshandel blir en följd av en utveckling som mannen inte kan förstå i relation till föreställningen om sin egen roll.

Detta förhållande måste uppmärksammas och samhället stödja de mansjourer/kriscentra som inrättas eller planeras. Detta bör ges regeringen till känna.

Behovet av stöd till s.k. kvinnojourer är mycket stort. Vi har från centerpartiets sida föreslagit att särskilda medel utgår som stöd för denna verksamhet.

Jämställdhet i utbildningen

De traditionella könsrollsmönstren grundläggs tidigt och värderingarna om vad som är manligt och kvinnligt formas tidigt. Det är därför enligt vår mening viktigt att genom hela utbildningen från förskolan till universitets- och vuxenutbildning beakta jämställdhetsaspekterna.

En viktig del för att förändra invanda könsrollsmönster och attityder är att skolpersonalens sammansättning avspeglas i den syn man försöker bibringa eleverna. Barn lär sig idag genom skolans egna förebilder vad som är att betrakta som manligt resp. kvinnligt.

Under förskole-, lågstadie- och mellanstadietiden möter eleverna nästan bara kvinnliga lärare. Andelen kvinnliga lågstadielärare är 98 %, mellanstadielärare 67 %. Rektorn är oftast man liksom vaktmästaren. Betspingspersonalen är nästan alltid kvinnlig osv. Det är därför kanske mer väsentligt än på andra områden att strävandena att få en jämnare könsfördelning inom olika yrkesområden snabbt leder till resultat inom skolans område. Det är sannolikt ett av de viktigaste instrumenten för att långsiktigt förändra attityderna i samhället om vad som är mäns och kvinnors uppgifter.

Om det könsbundna utbildnings- och yrkesvalet skall kunna brytas är det nödvändigt med kvinnor i chefsposition som förebilder för flickorna. Skolledarna är en grupp som unga flickor kommer i kontakt med. Fortfarande är huvudelen av dem som rekryteras till skolledartjänster män även om en utjämning är på väg. Undersökningar visar att kvinnliga skolledare kan tillföra skolan nya kvaliteter och värderingar, främst när det gäller de sociala frågorna.

Enligt vår mening bör en bred kampanj för rekrytering av kvinnliga skolledare igångsättas. Kampanjen bör syfta till att stimulera, informera och bygga upp kvinnors självförtroende att ta chefsjänster.

Den beslutade grundskollärarytbildningen är ett steg i rätt riktning för att bryta det nuvarande mönstret. Det är därför viktigt att en fortbildning av tidigare utexaminerade lärare sker. I annat fall riskeras att intentionerna inte leder till några praktiska resultat.

Det är enligt vår mening betydelsefullt att man noggrant följer dessa frågor och att en mer samlad syn får prägla jämställdhetsarbetet på skolområdet. Det måste vara skolöverstyrelsens uppgift att verka för att flickor resp pojkar väljer för sitt kön otraditionella utbildningar m.m. Bl.a. läromedlen har här stor betydelse.

SÖ bör få i uppgift att leda jämställdhetsarbetet på skolområdet. Skolöverstyrelsens arbete bör vidare på det regionala och lokala planet kompletteras med att en jämställdhetsansvarig inrättas vid varje länskolnämnd med uppgift att kunna ge de lokala skolmyndigheterna råd och stöd i jämställdhetsfrågor.

Jämställdhet inom högskolan

Vidare bör också noggrant analyseras vilka karriärhinder som möter kvinnor inom högskolan. Vi anser att regeringen bör ge UHÄ i uppdrag att genomföra en undersökning med direktiv att komma med förslag som syftar till att undanröja sådana hinder. Detta skulle kunna innebära att fler kvinnor blir motiverade att ägna sig åt forskning och fler forskarbegävningar tas till vara. En mindre mansdominerad forskarvärld än för närvarande skulle både vitalisera, bredda och förnya utbildningens och forskningens inriktning inom universitet och högskolor.

Jämställdhetsforskning

Mot. 1989/90
A815

En viktig del i arbetet för ökad jämställdhet är att kvinnliga forskare får bättre villkor och större möjligheter att bedriva forskning. Möjligheterna att bedriva forskning på ett framgångsrikt sätt bestäms ofta av faktorer vid sidan av "forskarsamhället" såsom t.ex. den sociala situationen, ekonomin, bostadsförhållanden etc. Det innebär i dagsläget att kvinnor ofta har betydligt svårare att sammanhängande kunna ägna sig åt forskning, vilket är nödvändigt om man skall kunna nå ett resultat och därmed skapa sig förutsättningar för en forskarkarriär. Enligt vår mening torde således ett förbättrat stöd till forskarstuderande vara av avgörande betydelse för att fler kvinnor skall ägna sig åt forskning.

En ökad andel kvinnliga forskare torde också leda till att inriktningen på forskningen breddas och därmed ge en större belysning av problem som upplevs som väsentliga för kvinnor. Dessa områden har varit eftersatta. Ett ökat stöd till jämställdhetsforskning kan motiveras utifrån behovet att mer explicit belysa kvinnors problem och sociala villkor såväl i historisk tid som i nutid. Vi återkommer i dessa frågor när forskningspropositionen presenteras.

Kvinnors inflytande

Vi har ovan konstaterat att en oundgänglig del av en fungerande demokrati är att kvinnors och mäns värderingar och erfarenheter får komma till uttryck i det politiska arbetet. Det är mot denna bakgrund viktigt att kvinnorepresentationen i beslutande organ inom näringsliv, fackliga organisationer, politiskt liv m.m. ökar. I budgetpropositionen konstaterar dock föredraganden att andelen kvinnor i t.ex. de statliga organen har ökat under senare år och i de centrala styrelserna är nära 30 %. Vi ser självfallet positivt på denna utveckling, men vill samtidigt betona att denna utveckling så långt möjligt bör ske på frivillig väg och tvingande regler undvikas.

Vi vill i detta sammanhang ta upp på vilket sätt föreslagna medel för att öka kvinnorepresentationen i statliga organ bör användas.

I propositionen föreslås en projektverksamhet för att öka kvinnorepresentationen i de statliga organen och att drygt 3 milj kr anvisas för detta ändamål.

Vi anser att målsättningen med dessa medel bäst uppfylls om de i stället utnyttjas för att förstärka stödet till kvinnoorganisationerna. Propositionens förslag bör således avslås i denna del. Enligt vår mening motiverar kvinnoorganisationernas betydelsefulla roll i samhället att stödet ökas med ytterligare 1 milj kr om totalt 4 214 000 kr utöver regeringens förslag anvisas för detta ändamål.

Kvinnorna och arbetsmarknaden

Den ekonomiska standarden, såväl kvinnors som mäns, är beroende av möjligheterna att få förvärvsarbete och en egen inkomst. Utvecklingen har också inneburit att förvärvsfrekvensen alltmer utjämnats mellan kvinnor och män. Det kvarstår dock fortfarande betydande skillnader mellan kvinnors och mäns yrkesval. Arbetsmarknaden är könsuppdelad och löneskillnaderna

mellan kvinnor och män stora och t o m växande. Yrkesområden, där kvinnor utgör huvuddelen av de anställda, har haft en mycket svagare löneutveckling än områden där män utgör det dominerande antalet anställda.

Av tradition värderas arbeten inom vård- och servicesektor lägre än arbeten t.ex. inom yrken med teknisk inriktning. Samtidigt har omsorg, vård, service etc en central betydelse för möjligheterna att främja en positiv samhällsekonomisk utveckling. Brister i t.ex. vård och omsorg leder till stora samhällsekonomiska förluster genom att många, främst kvinnor, antingen inte förvärvsarbetar i den utsträckning man önskar eller helt tvingas avstå från förvärvsarbete. Utvecklingen under den senaste tiden har också visat att förhållandena inom kvinnodominerade yrkesområden på arbetsmarknaden blir alltmer ohållbara. Kraven på en bättre löneutveckling framförs allt starkare och många väljer i desperation över sin arbetssituation att lämna sitt arbete.

Vi anser därför att en parlamentarisk kommitté bör tillkallas med direktiv att genomföra en arbetsvärdering av olika yrkessektorer för att kartlägga skillnader och analysera bakgrunden till att kvinnodominerade yrken oftast värderas lägre än yrken där män dominerar. Löneskillnaderna mellan män och kvinnor tenderar också att öka. Utredningen bör även lägga förslag om hur rådande missförhållanden skall åtgärdas utan att man från samhällets sida inkräktar på det ansvar parterna på arbetsmarknaden har.

Jämställdhet på arbetsmarknaden

Rätten till arbete är grundläggande för att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Förvärvsarbetet är inte bara en förutsättning för egen försörjning. Det har också ett egenvärde genom att det är en väg till sociala kontakter, gemenskap och personlig utveckling.

De praktiska förvärvshinder som idag finns måste undanröjas. Attityder och värderingar är också av stor betydelse när det gäller kvinnors och mäns lika möjligheter till arbete och utbildning. Ansvar för att förändra attityder på arbetsplatsen och arbeta bort fördomar ligger såväl hos den enskilde som hos arbetsgivaren och de fackliga organisationerna.

Jämställdhet innebär bl.a. att kvinnor och män skall kunna förvärvsarbeta på lika villkor. De skall ha samma lönevillkor och möjligheter till utveckling och befordran i arbetet. Grundläggande för jämställdhet på arbetsmarknaden är också att både kvinnor och män kan kombinera förvärvsarbete med det praktiska arbetet i hemmet och föräldraansvar.

Under de senaste decennierna har kvinnornas andel på arbetsmarknaden kraftigt ökat. I början på 1970-talet relaterades ökningen av antalet kvinnor i arbetskraften till högkonjunkturen och efterfrågan på arbetskraft. Kvinnornas inmarsch på arbetsmarknaden har emellertid fortsatt, och numera finns i det närmaste lika många kvinnor som män på arbetsmarknaden.

Det finns dock betydande skillnader mellan kvinnors och mäns förvärvsarbete. Nära hälften av alla förvärvsarbetande kvinnor arbetar deltid. Det kan delvis vara ett frivilligt val, men är sannolikt i lika stor utsträckning beroende på att familjeförhållanden, begränsningar i utbildning, begränsad arbetsmarknad m.m. förhindrar möjligheterna att öka sin betalda arbetstid. Ar-

betsmiljön och arbetsorganisationen kan också vara ett hinder för kvinnor att arbeta heltid. Arbetsförmedlingen har efter utbildningen att se till att flickor med ett otraditionellt yrkesval får den hjälp och stöd som behövs för att kunna bli kvar i yrket.

Den tekniska utvecklingen har inneburit att arbetsmiljön i t.ex. industrin kraftigt förbättrats. Motsvarande förbättringar har inte skett inom kvinnodominerade yrkesområden. Detta leder till att vissa arbetsmiljöer är både fysiskt och psykiskt påfrestande och att många därför inte klarar av att arbeta heltid.

Trygghetssystemen

Arbetsmarknaden är könsuppdelad och kvinnorna har ett betydligt smalare verksamhetsområde än männen. Kvinnor arbetar främst inom vård, service och kontorsyrken och har oftast lägre löner än män. Detta leder också till ytterligare orättvisor genom att vårt sociala trygghetssystem är kopplat till lönearbetet på arbetsmarknaden. Kvinnor arbetar oftare kortare tid och har dessutom ofta lägre lön för likvärdigt arbete. Detta medför lägre arbetslöshetsersättning, lägre sjukpenning och lägre pension. Det är enligt vår mening inte acceptabelt att i det sociala trygghetssystemet bygga in orättvisor som beror av arbetsmarknadens utseende och sociala förhållanden som i mångt och mycket är ett arv från ett samhälle med andra attityder och värderingar till kvinnors arbete.

Möjligheterna att uppnå mer likvärdiga sociala trygghetsvillkor mellan kvinnor och män förutsätter att de sociala trygghetssystemen i större utsträckning utgår från grundtrygghetsprincipen med möjligheter till individuell påbyggnad i det sociala skyddet.

Målsättningen för det politiska arbetet måste vara att utveckla de nuvarande trygghetssystemen i denna riktning. Detta bör ges regeringen till känna.

Arbetslöshetsförsäkring för alla

Från centerpartiets sida har vi i annat sammanhang motionerat om införande av en allmän arbetslöshetsförsäkring/trygghetsförsäkring för alla. En sådan försäkring skulle ge såväl kvinnor som män en grundtrygghet lika för alla. Systemet skulle innebära att de högst avlönade som nu gynnas, i de flesta fall män, får avstå till dem som missgynnas mest, i de flesta fall kvinnor. Vårt förslag innebär även att de som med nuvarande regler står helt utanför möjligheter till arbetslöshetsersättning skulle få en rimlig grundtrygghet.

Arbetsmiljö

En viktig del i jämställdhetsarbetet är arbetsmiljöfrågorna. Ovan har framhållits betydelsen av att arbetsmiljön inom många kvinnodominerade områden förbättras. Inom vissa yrkesområden är arbetsmiljön särskilt tung, både fysiskt och psykiskt. Det gäller t.ex. för vårdbiträden – en personalgrupp där arbetsskadorna är många och personalomsättningen stor. Det är bl.a. nödvändigt att tekniska hjälpmedel tas fram som minskar de rent fysiskt tunga momenten inom vård och omsorg. Det är också nödvändigt att monotoni

i arbetet motverkas. Ensidiga arbetsmoment kan t.ex. innebära betydande risker för belastningskador, förslitning m m, vilket ofta drabbar kvinnor med monotona och ensidiga arbetsuppgifter.

Den tekniska utvecklingen skapar emellertid nya arbetsmiljöproblem. Få arbetsmiljöfrågor har blivit så uppmärksammade som bildskärmsarbete. Det är klart belagt både genom vetenskapliga undersökningar och praktisk erfarenhet att skilda typer av besvär kan uppstå vid bildskärmsarbete. För kvinnor som arbetar vid terminaler har pekats på risken för graviditetsstörningar genom strålningen från bildskärmen. Den framtida utvecklingen innebär också att fler, kvinnor som män, kommer att arbeta vid bildskärmar. Det är således angeläget som vi vid upprepade tillfällen framhållit, att riskerna med bildskärmen kartläggs och analyseras så att påvisade arbetsmiljöproblem kan åtgärdas.

Det är nödvändigt att insatser med inriktning på att åtgärda arbetsmiljöproblem och arbetsskador som främst drabbar kvinnor görs. Vi förutsätter att det pågående utvecklingsarbetet på arbetsmiljöområdet seriöst analyserar dessa frågor.

Arbetstider

Centerpartiet har vid upprepade tillfällen understrukit att såväl en flexibel som förkortad arbetstid är angelägen för många människor. Den planerade reformeringen av arbetstidslagstiftningen måste genomföras på ett sådant sätt att de faktiska skillnaderna mellan kvinnors och mäns arbetstid utjämnas.

Vi har i en särskild motion i anledning av prop. 1989/90:50 tagit upp vikten av att en femte och sjätte semestervecka byggs ut på ett sådant sätt att kvinnor inte av arbetsorganisatoriska skäl behöver avstå från betalt arbete.

Stor vikt måste enligt vår mening läggas vid personliga valmöjligheter så att arbetstiderna kan anpassas till olika familjers och individers behov och önskemål. Frågan om arbetstidens längd måste enligt vår mening främst diskuteras som en livskvalitetsfråga och inte enbart som en arbetsmarknadsfråga. Detta är nödvändigt om olika individers, kvinnors och mäns, rätt till en meningsfull tillvaro anpassad efter vars och ens intresse, läggning och inriktning, skall kunna tillgodoseas. Detta bör ges regeringen till känna.

Jämställdheten och regional- och näringspolitiken

En viktig resurs för att utveckla utsatta områden är såväl satsningar på kvinnligt nyföretagande som en bättre arbetsmarknad för kvinnor. En breddning av kvinnors arbetsmarknad genom ett ökat nyföretagande skulle säkerligen få stor betydelse för möjligheterna att skapa sysselsättning i utsatta regioner.

Erfarenheter visar att kvinnliga företagare ofta väljer andra branscher än män. Kvinnliga företagare är ofta inriktade mot serviceområdet. Det är av särskilt intresse med tanke på att många bedömare anser att den privata tjänstesektorn kan förväntas bli det mest expansiva området under de närmaste decennierna.

Det är också viktigt att avancerad teknik kommer hela landet till del. Ett område som kommer att få allt större betydelse är data- och kommunikationstekniken.

Det är enligt vår mening väsentligt att kvinnliga företagare, inte minst i avfolkningsbygder, tar till vara och utnyttjar de möjligheter den nya tekniken ger och inte låter den bli en konkurrensnackdel. Vi har tagit upp dessa frågor i en partimotion om landsbygdens utveckling.

Även om viss uppmjukning skett är de regionala utvecklingsfondernas verksamhet huvudsakligen inriktad på tillverkningsindustri och turism. Det är enligt vår mening viktigt, inte minst med tanke på kvinnors engagemang som företagare, att ytterligare bredda fondernas verksamhet och ge stöd även åt serviceföretag, bl.a. med tanke på utvecklingen inom dataområdet finns inom serviceområdet stora möjligheter för ett ökat kvinnligt företagande. Vi föreslår därför att kvinnliga företagare som innehar eller avser starta företag inom servicenäringarna skall få möjlighet att i större utsträckning erhålla stöd via utvecklingsfonderna. Detta skulle underlätta möjligheterna till eget företagande inom tjänstesektorn och bidra till den offentliga sektorns förnyelse, vilket skulle kunna vara särskilt betydelsefyllt i områden med dåligt utbygd service.

Enligt vår mening kan vidare kvinnors möjligheter till utveckling och avancemang inom dessa kvinnodominerade yrkesområden förbättras om möjligheterna till eget företagande inom tjänstesektorn vidgas. Centerpartiets förslag om vårdnadsbidrag underlättar valet av olika driftsformer inom barnomsorgen. Förutom den traditionella kommunala barnomsorgen öppnas möjligheter även för bildande av kooperativa och enskilda tjänsteföretag. Det torde vara ostridigt att möjligheterna att utveckla idéer och avancerade inom sitt yrke utökas när mer än en arbetsgivare finns på marknaden. Ett nytt fält för kvinnligt företagande öppnas. Dett är enligt vår mening också positivt eftersom det kan vara ett verksamt bidrag till förnyelsen av den offentliga sektorn.

Centerns förslag i annat sammanhang om att socialförsäkringsavgifter inte skall tas ut för första basbeloppet innebär en minskad avgiftsbörda över 10 000 kr. En minskad avgiftsbörda över 10 000 kr skulle avsevärt underlätta nyföretagandet samt innebära en väsentlig ekonomisk lättnad för många kvinnliga företagare med låga inkomster.

Bredda utbudet av fritidsaktiviteter för flickor

Fritidsutbudet har ofta en inriktning som främst tillgodoser de fritidsaktiviteter som pojkar utövar t.ex. fotboll, bandy, ishockey, motorsport etc. De fritidsaktiviteter som flickor ofta föredrar får oftast ett mycket sämre stöd från såväl kommunerna som från de ideella föreningarna. Det är oftast lättare att driva genom beslut om en ny ishall än att bygga ett ridhus, vilket nästan huvudsakligen frekventeras av flickor.

Möjligheterna att bedriva olika typer av kulturella aktiviteter är också oftast betydligt sämre än t.ex. idrottsutövande. Flickors intresse för sång, musik, konst och andra kulturella aktiviteter får inte heller alltid berättigat utrymme i de fritidsaktiviteter som erbjuds.

Enligt vår mening måste flickor och pojkar ha samma möjligheter att utöva olika typer av fritidsaktiviteter oavsett intresse och läggning. Det ankommer framförallt på kommunerna att ta ansvar för detta. Detta bör ges regeringen till känna.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ideologiska utgångspunkter och vikten av att bryta koncentrationspolitiken för möjligheterna att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhetspolitikens fortsatta inriktning avseende kvinnornas roll i ekonomin, jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden, i utbildningen och i familjen samt kvinnors inflytande i samhället,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om satsningar på ökat företagande och regional balans för att främja kvinnligt företagande och ökade möjligheter till sysselsättning för kvinnor i landets alla delar,

4. att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk samsatt kommitté skall tillkallas med direktiv att genomföra en arbetsvärdering av olika yrkessektorer i enlighet med vad som anförts i motionen.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformningen av de sociala trygghetssystemen.¹]

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsmiljön och arbetsorganisationen inom kvinnodominerade yrkesområden,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhet i utbildningen,²]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en kampanj för att rekrytera kvinnliga skolledare,²]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolöverstyrelsens roll för jämställdhetsarbetet,²]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av jämställdhetsansvariga vid varje länskolnämnd,²]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjepolitikens inriktning, förbättrade pensionsvillkor för vård av egna barn och vikten av att införa vårdnadsbidrag för arbetet med ökad jämställdhet,³]

[att riksdagen hos regeringen begär att riksförsäkringsverket får i uppdrag att utarbeta förslag till hur förälder som är berättigad till ATP-poäng för vård av barn skall påföras detta utan egen anmälan.¹]

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för att skydda kvinnor som utsätts för miss-handel, trakasserier och förföljelse,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till kriscentra för män,³]

7. att riksdagen – med avslag på proposition 1989/90:100 i denna del – som sin mening ger regeringen till känna att berörda organisatio-

ner själva skall ansvara för att kvinnorepresentationen i de statliga organen ökar samt beslutar anvisa 4 214 000 kr. som stöd till kvinnoorganisationerna för detta ändamål.

Mot. 1989/90
A815

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om formerna för nomineringar till statliga styrelser m.m.,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgningen av utvecklingsfondernas målgrupp i syfte att förbättra stödmöjligheterna för kvinnliga företagare inom servicenäringarna.⁴]

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat kvinnligt företagande som en del av den offentliga sektorns förnyelse.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter.⁵]

Stockholm den 25 januari 1990

Kersti Johansson (c)

Börje Hörnlund (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Roland Larsson (c)

Göran Engström (c)

Marianne Andersson (c)

Kjell Ericsson (c)

Ivar Franzén (c)

Håkan Hansson (c)

Jan Hyttring (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Gunhild Bolander (c)

¹ 1989/90:Sf370

² 1989/90:U6823

³ 1989/90:So646

⁴ 1989/90:N360

⁵ 1989/90:Kr522